

Woord vooraf

Dit meerjarenplan van School der Poëzie (SdP) beschrijft onze voornemens voor de komende vier jaar, in Nederland en incidenteel daarbuiten.

School der Poëzie brengt kinderen en jongeren – en incidenteel volwassenen – op een laagdrempelige en effectieve manier in contact met poëzie: werk van Nederlandstalige dichters en schrijvers en vertaalde poëzie uit andere landen. Dat doen we door het ontwikkelen van diverse lesmaterialen en -methoden en door het uitvoeren van vele programma's. Programma's waarin het lezen, beluisteren en ervaren van poëzie even vanzelfsprekend is als het zelf schrijven en presenteren.

Het bereik van en de waardering voor onze activiteiten zijn uit te drukken in cijfers en percentages. Maar er is ook een toegevoegde waarde, die minstens zo belangrijk is. Een stimulans voor de fantasie van deelnemers, hun zelfvertrouwen en hun vermogen zich te verwonderen en te genieten van taal, kunst en cultuur. Een impuls voor hun kritisch vermogen en communicatievaardigheid. En daarmee een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van onze samenleving. Want lezen, je denkbeelden verwoorden, discussiëren, zelf schrijven en presenteren, vormen niet alleen waardevolle, wezenlijke ervaringen voor het individu – taalvaardigheid en kennis van kunst, cultuur en tradities zijn onlosmakelijk verbonden met volwaardig burgerschap. Dít toegevoegde waarde, dat is de kerntaak van School der Poëzie.

Wat dertig jaar geleden begon als klein project is uitgegroeid tot vaste waarde voor verheugend veel kinderen en jongeren. Duizenden zijn in de loop der jaren via School der Poëzie in aanraking gekomen met poëzie. En velen zetten met ons de eerste stappen, om vervolgens de smaak te pakken te krijgen: Lieke Marsman, Maartje Wortel, Anna de Bruyckere, Mieke van Zonneveld, Rachel Rumai Diaz en anderen – zij werden dichter, schrijver, redacteur, docent, stadsdichter, ontvingen nominaties. Ook dichters als Mustafa Stitou en Gershwin Bonevacia deden bij School der Poëzie ervaring op in het optreden voor jongeren, en ontwikkelden hun didactische vaardigheden als dichter in de klas. En we komen vaak volwassenen tegen op straat, bij de copyrette, bij klanten, als muzikant, als bewaker, als ondernemer of docent op scholen, die zich met een lach en glinsterende ogen herinneren dat ze ooit deelnamen aan onze PoëzieRevue.

Ook de komende periode vormen de vaste programmaonderdelen ons *pièce de résistance*: de poëzielessen en het theaterprogramma PoëzieRevue – vaste onderdelen die we continu doorontwikkelen. Daarnaast staan de komende vier jaar in het teken van uitwisseling en maatschappelijke relevantie: leesbevordering via onze speciale (les)projecten op maat. Dankzij de onverwachte lessen die we uit de Covid-periode konden trekken, zetten we de komende vier jaar ook onze nieuwe initiatieven APP en Poëziepraat voort. En vanwege het toenemend belang van de rol van jonge programmamakers, schrijvers, producenten en docenten staan de komende vier jaar in ook het teken van intensievere uitwisseling en overdracht.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 bevat een beknopte weergave van onze uitgangspunten. In hoofdstuk 2 worden onze inhoudelijke plannen beschreven in concrete programmalijnen: PoëzieRevues, Projecten op maat, PoëzieDebat en Essay, ruimte voor innovatie en de Jongerenpoëzieprijs. Elke programmaonderdeel wordt afgesloten met een samenvatting van de voornemens. Hoofdstuk 3 gaat in op de mensen, de samenwerkingen en de communicatie.

Separaat het aanvraagdocument, informatie over de organisatie, de kwantitatieve gegevens en de toelichting op de begroting.

Wij hopen van harte op steun voor ons plan, in de wetenschap dat velen zeer verheugd zouden zijn als dit plan kan worden gerealiseerd.

Amsterdam, januari 2024,

School der Poëzie:

het bestuur: Carmen Best, Michael Defuster, Rita Hendriks, Ben Hurkmans, Herma Hofmeijer (voorzitter), Ramsey Nasr, Myrle Tjoeng

het team: André Accord, Sevda Akin, Irene Blaauw, Jur Bouterse, Jacques Brooijmans, Judith Couvee, Rachel Rumai Diaz, Roos ten Have, Asha Karami, Sander Kloppenburg, Caroline Kramer, Clanton van Loon, Aleandro Paolillo, Marlies Rijnveld, Bahram Sadeghi, Cheyenne Toney, Marije Uijtdehaage, Ilonka Verdurmen (artistieke directie), Eva Vleeskruyer, Hendrik Willemsen, Sarien Zijlstra (zakelijke directie) en vele anderen

VROEGER

*Vroeger
wilde ik advocaat worden.*

*Nu
wil ik advocaat worden.
Vrouwenrechten verdedigen.
Slachtoffers van geweld verdedigen.
Gerechtigheid bieden.
Als kinderen moeten trouwen
van hun ouders
en ze willen het zelf niet
zorg ik dat het niet gebeurt.*

Ik word advocaat.

Bincan (14, HLW dec'23)

1. UITGANGSPUNTEN

Kennismaken met poëzie, zelf gedichten schrijven, performen? In compacte lesprogramma's, begeleid door bevlogen, gespecialiseerde docenten? Laagdrempelig en met aandacht voor verschillende culturen? Het podium op in een echt theater? *Cross-overs* met ander kunstdisciplines? Ook – en juist – voor kinderen en jongeren en incidenteel volwassenen voor wie dit niet vanzelfsprekend is?

Het kan met School der Poëzie. Wij hebben daartoe in de loop van bijna dertig jaar een beproefde methodiek ontwikkeld en een ongeëvenaarde expertise opgebouwd, met een unieke aanpak en een uitgebreid netwerk van scholen, docenten, artiesten, dichters, schrijvers en organisaties.

Onze flexibele, vraaggestuurde aanpak maakt School der Poëzie een betrouwbare partner voor vele partijen in de wereld der woordkunst, cultuureducatie en leesbevordering. We onderscheiden ons in de educatieve wereld en in de woordkunst- en letterenwereld door de klantgerichte wijze waarop we zeer praktisch unieke activiteiten uitvoeren. We zijn dan ook bij uitstek een hands-on-organisatie: gericht op de praktijk, gewend de handen uit de

mouwen te steken, via korte lijnen, informeel en flexibel - na de vergadering meteen aan de slag, met veel plezier. Elk jaar weten vele scholen en organisaties ons dan ook te vinden, en voeren wij een veelheid aan programma's uit die een vaste plek hebben verworven in het aanbod van scholen en bibliotheken in binnen- en buitenland, én ontwikkelen nieuwe en vernieuwende programma's. De combinatie van kwaliteit en laagdrempeligheid staat borg voor een adequate kennismaking met een belangrijke kunstdiscipline, én voor doorgifte en behoud van waardevol erfgoed op de lange termijn.

Artistiek-inhoudelijke ontwikkelingen

Ontwikkelingen in de poëzie, in de cultuureducatie én de lessen van de Covid-periode hebben invloed op onze keuzes voor de komende vier jaar. Poëziereceptie verbreedt zich met woordkunst en meer podiumactiviteiten; binnen de cultuureducatie groeit de focus op het proces, het samen maken en de maatschappelijke inbedding, er zijn nieuwe, onverwachte activiteiten ontwikkeld. Dit leidt tot verbreding van ons poëzieaanbod in projecten, optimalisering van maatwerk per activiteit, school en leerling, én - de voornaamste les uit de Covid-periode: een open blik en ruimte om nieuwe plannen een kans te geven. Dit alles in het besef dat niets zo waardevol is als echt sociaal contact, veiligheid en ontmoeting: in de klas, op het podium en in de zaal.

Maatschappelijke reikwijdte

In Nederland hebben 2,5 miljoen mensen moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Een groeiende groep jongeren komt laaggeletterd van school: zij kunnen eenvoudige informatie verwerken, maar hebben moeite om informatie te vergelijken, de kwaliteit van teksten te beoordelen en te redeneren. En dat raakt nauw aan het vermogen tot volwaardig burgerschap.

Zo'n vijfenvijftig procent van de Nederlandse middelbare scholieren gaat naar het vmbo: veelal grote scholen, bevolkt door jongeren met zeer diverse culturele achtergronden. Velen van hen worden praktisch geschoold: taal krijgt weinig aandacht binnen het reguliere curriculum.

Onze poëzieprojecten bevorderen de taalvaardigheid: zowel de luister-, lees- als schrijfvaardigheid. Ze verrijken de woordenschat, vergroten de kennis van het effect van formuleringen, en scherpen het uitdrukkingsvermogen: een tegelijkertijd ambachtelijke en speelse wijze van leesbevordering. Die ook nog eens bijdraagt aan volwaardig burgerschap. Dit vindt overigens plaats op verschillende niveaus: van het schrijven van een eenvoudig gedicht tot een doorwrocht mini-essay over poëzie.

Onder begeleiding van onze docenten lezen en bespreken leerlingen een selectie gedichten, krijgen concrete schrijfopdrachten, en schaven hun teksten bij tot een zo hoog mogelijk niveau, veelal gevolgd door een optreden in een lokaal theater. Tijdens het gehele traject worden zij gecoacht en ondersteund door onze docenten. Daardoor groeien niet alleen het inzicht in taal en poëzie, maar ook het zelfvertrouwen. De jongeren presenteren hun werk in een professionele, artistieke setting, als onderdeel van publieksvoorstellingen, begeleid en omringd door professionele musici, dansers, dichters en andere kunstenaars. Zo staan jonge amateurdichters broederlijk naast ervaren rotten.

In samenwerking met School der Poëzie ervaar ik de vreugde van het stimuleren van jonge geesten om zichzelf creatief te uiten. Trots ben ik om als dichter deel uit te maken van een organisatie die poëzie en literatuur omarmt, en zo bijdraagt aan een wereld waarin woorden de krachtigste vorm van zelfexpressie zijn.

- Gerswin Bonevacia, dichter

Kwaliteit staat centraal: in werkwijze en inhoud. Docenten met ieder hun specialisatie, én de didactische kwaliteiten om effectieve lessen te verzorgen. Met een eigen werkring en netwerk, zodat uitwisseling en innovatie organisch tot stand komen. Bekende dichters en woordkunstenaars als poëziedocent. Kunstenaars uit allerlei disciplines in het theater: dansers, muzikanten, dichters, freestylers, acteurs, filmers en vj's. Deskundigen in de jury's. Die allen het belang onderschrijven van poëzie en taalontwikkeling en daarvoor met liefde hun persoonlijke kwaliteiten inzetten. De vier p's (publiek, personeel, programma en partners) van de code diversiteit en inclusie zitten organisch vervat in onze werkwijze. En dichters, artiesten en schrijvers participeren graag, want zij maken via onze programma's op hun beurt kennis met een nieuw, jong publiek. Wij weten inmiddels dat deze aanpak bijdraagt aan de weerbaarheid van burgers en aan een leefbare samenleving

De afgelopen periode wisten we ons aanbod ondanks de Covid-perikelen adequaat op niveau te houden en inhoudelijk door te ontwikkelen, we zetten nieuwe projecten op, bouwden samenwerkingsverbanden uit en

bereikten nieuwe doelgroepen en boden nieuwe vormen van podiumpoëzie de ruimte.

De komende periode bouwen we voort op deze lijn brengen én brengen daarin verdieping aan. We richten ons op onze *core business* en werken daarbij, zoals altijd, structureel aan innovatie van het bestaande aanbod.

Daarnaast intensiveren we diverse samenwerkingsverbanden. We ontsluiten specifieke kennis en informatie. En: we zetten nóg krachtiger in op leesbevordering.

2 PROGRAMMALIJNEN

2.1 De PoëzieRevue

De succesformule van School der Poëzie is het podiumprogramma de *PoëzieRevue*. Deze bestaat eruit dat jongeren (van een of meerdere scholen; tot zo'n tweehonderd deelnemers per keer) tijdens een spectaculair theaterprogramma hun eigen werk presenteren. Tevoren lezen leerlingen onder begeleiding van onze professionele docenten en dichters een brede selectie Nederlandstalige en/of vertaalde poëzie, en laten zich daardoor inspireren, om vervolgens zelf de pen ter hand te nemen. De schrijfbegeleiding, voordrachttraining en de professionele ambiance helpen hen om boven zichzelf uit te stijgen.

i

Diverse PoëzieRevue's: presentator André Accord, deelnemende jongeren en zangeres Cheyenne Toney

Lessen en podiumprogramma

Hiermee vormt de PoëzieRevue een waardevolle aanvulling op het reguliere curriculum Nederlands en Cultuureducatie, op (met name vmbo-)scholen – in binnen- en buitenland. De Revue trekt altijd volle zalen – leerlingen, familie, bekenden en andere belangstellenden – en biedt de bezoekers een inspirerende show met diverse professionele kunstdisciplines in een lokaal theater. Tijdens het voorafgaande traject lezen deelnemers poëzie, van Vondel tot Gerhardt en van Lucebert tot Fabias. De geselecteerde jonge schrijvers oefenen hun voordracht tijdens een speciale training: hoe houd je een microfoon vast, hoe kom je op en draag je je tekst goed voor, hoe neem je het welverdiende applaus in ontvangst? Na het overwinnen van de plankenkoorts zijn er voor de winnaars prijsbepalers, applaus – en een krachtige stimulans om door te gaan met het lezen, schrijven en vertolken. Voor veel jongeren is de – in het traject ingebouwde – stap naar het podium met een zelfgeschreven tekst een ervaring om nooit te vergeten; jaren na dato memoreren sommigen dat moment als de eerste keer dat er serieus naar hen werd geluisterd.

Het concept is onverslijtbaar en voorziet in al onze doelstellingen: lezen en praten over poëzie, zelf schrijven en nadenken, selecteren en voordragen, én 'beleven'. Het is dan ook een jaarlijkse uitdaging om de grote structurele vraag naar de PoëzieRevue te kunnen honoreren – uit het voortgezet onderwijs én uit het primair onderwijs en het MBO.

School der Poëzie weet jongeren te bereiken. Op efficiënte wijze worden hele schoolklassen bekend gemaakt met de dichtkunst, zonder in te boeten op kwaliteit. Da's ook voor mij persoonlijk belangrijk, want ik voel mij als dichter serieus genomen. Door de jongeren én door de organisatie, die geïnteresseerd is en blijft. School der Poëzie zet de schoonheid centraal in cultuuronderwijs. Dat is, helaas, in deze tijden niet vanzelfsprekend.

- Joost Oomen, dichter

Elke PoëzieRevue wordt op maat ingevuld, binnen de structuur van leerlingen die hun gedichten vertolken, ondersteund door *entr'actes*. Op basis van de wensen van de school, de groep en de zaal selecteren we muziek, acts, professionele dichters en *spoken word*-artiesten. Er is live muziek, een vj, breakdance, een optreden door een dichter, een *entr'acte* (illusionist, zanger/zangeres) en daartussen treden kinderen en jongeren in groepjes op met hun zelfgeschreven gedicht, gemiddeld 35/40 per Revue. Het zijn korte gedichten en elke klas in de zaal voelt zich op het podium vertegenwoordigd. Een driekoppige, deskundige jury beoordeelt de gedichten en voordrachten. <https://schoolderpoezie.nl/gedichten>

Het programma heeft vaart en energie en houdt de aandacht vast. De show duurt 90 minuten en wordt gehost door rapper en beatboxer André Accord (zeer geliefd bij onze doelgroep), Bahram Sadeghi (journalist en programmamaker), Edson da Graça (*standup comedian, spoken word artist/host*), Elten Kiene (*host / spoken word artist*), Rick de Leeuw (zanger, schrijver en moderator) en Cheyenne Toney (zangeres/theatermaker). We werken verder met *professionals* als Ted van Lieshout, Mustafa Stitou, Xavier Roelens, Joke van Leeuwen, Soukaïna Bennani, en zangers en musici als Joy Wielkens, Jeffrey Spalburg, Dieuwertje Blok en vele anderen. Het is een intergenerationeel, multicultureel spektakel dat publiek van vmbo tot vwo weet te boeien – publiek dat vaak voor het eerst poëzie leest, schrijft, een theater bezoekt, zelf optreedt – en mede dankzij de intensieve voorbereiding het zelfvertrouwen een *boost* geeft.

Jaren later vertellen jongeren nog trots over hun optreden, over wat ze schreven, over de verbaasde reacties van klasgenoten en familie. Velen koesteren hun gedicht, sommigen gaan door met schrijven (zoals Lale Gül) of melden zich aan voor de School der Poëzie Community van jonge dichters (15 – 35 jaar). De jonge deelnemers zijn vaak ontroerend en ontregelend in hun presentaties: ze staan naast hun klasgenoot om die te steunen, ze delen diepgevoelde ontboezemingen, grappige vondsten en confronterende uitspraken. Klasgenoten en docenten leren elkaar op een andere manier kennen.

Optredende dichters uit diverse Revues: Ellen Deckwitz, Gershwin Bonevacía, Joost Oomen, Mustafa Stitou, Dieuwertje Blok

Het le(e)s materiaal bestaat uit telkens wisselende poëziebundels, onze basisbundel of een van onze thematische werkbundels. We verzorgen gemiddeld drie lessen per klas en leerlingen besteden vier tot vijf uur aan het traject. *Spoken word*, slam en rap – veelal het domein van iets oudere jongeren – spelen een steeds prominenter rol.

Leerkrachten en leerlingen waren zonder uitzondering enthousiast over de workshops rond podiumpoëzie, de presentaties en de professionele optredens. Workshopdocenten kregen banen aangeboden en leerlingen melden zich aan om tussen de professionele dichters op te treden- en wij zijn met alle opgedane inzichten zelf workshops gaan organiseren. Met de workshops van School der Poëzie is een heel nieuwe oriëntatie ontstaan voor jongeren om zichzelf uit te drukken en de wereld te begrijpen.

- Bram Klunen, Erfgoed en educatie centrum Rozet Arnhem

2025-2028

Gezien de intrinsieke kwaliteiten, de waardering en ons brede netwerk, houden we het aanbod van onze PoëzieRevue in de periode 2025-2028 op niveau, waarbij in de uitvoering de succesvolle toegenomen interactie van dichters en jury met publiek wordt gecontinueerd.

Binnen Amsterdam en enkele plekken daarbuiten (Haarlem, Groningen, Hengelo) is de Revue al meer dan 25 jaar een jaarlijkse happening voor en van de school; deze structurele verbanden koesteren we.

Wij zijn al 25 jaar verbonden aan School der Poëzie. Na vele gastlessen in de tweede klas, waarin alle niveaus betrokken worden, staan er jaarlijks verborgen poëten op die hun talent ontdekken. Het is een waar feest om dit samen te organiseren. De creativiteit, betrokkenheid, én de warmte die de gastdocenten in hun lessen stoppen, inspireren leerlingen en collega's. Aanvankelijk hebben veel kinderen niets hebben met poëzie, maar na verloop van tijd zie je bij velen de ogen twinkelen, en komen de prachtigste gedichten tevoorschijn.

- Jaap Tambach, Openbare Scholengemeenschap Bijlmer

De revue legt bij de kinderen een gevoelig hart bloot, een kransslagader naar andere levenspaden die toch schijnbaar niet zo vanzelfsprekend zijn. Het vrije woord is onmisbaar voor het opgroeien van jonge mensen.

- Frank Stassar, Haarlemcollege,

In geval van 'overvraag' laten wij de scholen met veel jongeren op vmbo-niveau prevaleren: in Amsterdam zijn dat scholen als het Bindelmeer College (zo), het Huygens College (w), het Mundus College (nw), Hervormd Lyceum West (nw), Damstede College (n), het Marcanti College (w), het IJburg College (o). Buiten Amsterdam scholen als Talentstad in Zwolle, Storkcollege in Hengelo, Spaarne ISK en - vmbo in Haarlem, Calscollege uit Nieuwegein.

De groepen op sommige scholen zijn klein en rond de Covid-periode is in sommige gevallen het gevoel van veiligheid afgenomen; dan kiezen we expliciet voor een kleinere zaalbezetting in het theater, zodat de intimiteit en vertrouwdeheid een succes garanderen. Als extra impuls tijdens het lestraject op school krijgt, naast onze vakdocenten, ook 'de dichter op school' een nieuwe rol: deze bezoekt voorafgaand aan een optreden tijdens de PoëzieRevue, de lessen, draagt voor uit eigen werk en spreekt erover met de jongeren.

Het voordragen van gedichten op een podium is voor velen een uitdaging; sinds de Covid-periode is de onzekerheid die ermee gepaard gaat toegenomen. Het gevoel van veiligheid op school lijkt door een breed scala aan oorzaken afgenomen, de drempel om voor te lezen tijdens de PoëzieRevue lijkt hoger. De output van het voorlezen blijkt achteraf des te groter: een persoonlijke overwinning en veel applaus.

Mooi is om de leerlingen soms heel verlegen en onwennig te zien binnenkomen en daarna de transformatie te zien plaatsvinden terwijl ze kijken en deelnemen... daar doe ik het voor. Wanneer ze vervolgens naar mij toekomen en mij een boks geven, dan weet je dat ze het echt leuk vonden.

- Andre Accord, rapper en presentator PoëzieRevue

De komende periode willen we daarom die voorbereiding een extra impuls geven door het gebruik van spraaksoftware. De voorbereiding bestaat nu uit een extra voordrachtles op school en een uur tevoren in het theater, waar wordt geoefend in voordragen met microfoon, opkomen, afgaan en applaus in ontvangst nemen. Dit wordt uitgebreid met een voordrachtles met spraakherkenningssoftware, waarbij de gesproken woorden direct op het scherm verschijnen. Bijkomend voordeel is dat op de dictie op deze wijze meer aandacht krijgt: bij niet goed uitgesproken woorden ontstaan er soms andere woorden – wat stimuleert om goed te articuleren.

DIKKE JOHN DEERE

*Ik hoor vogels
Daar word ik blij van
En ik word ook blij van een dikke John Deere
Mijn opa heeft me geleerd om erop te rijden
POH das mien merk
Met een dikke John Deere kun je op het platteland rijden
Ik hou veel van tractors
Das mien ding*

Milan (13, Augustinus, Groningen, nov'23)

Ook van buiten Amsterdam neemt de vraag naar de PoëzieRevue weer toe – vaak wordt deze geïntroduceerd op een nieuwe school als een cultuurdocent of docent Nederlands vertrekt: zo breidt het netwerk zich steeds verder uit en zijn er structureel aanvragen uit Alkmaar, Zwolle, Hengelo, Deventer, Haarlem, Almere, Amersfoort, Lelystad, Groningen, Leiden en Almelo.

Samengevat

Gecontinueerd

- PoëzieRevues met diverse inhoud voor met name vmbo
- Consolidatie en uitbreiding van netwerk

Nieuw

- Meer dichters op school
- Gebruik van spraaksoftware in extra lessen
- Kleinere groepen in lessen en tijdens de PoëzieRevue

-

2.2 Speciale Revues

Onze PoëzieRevues hebben een modulair karakter: naar wens kunnen variabele componenten worden ingevoegd, zoals professionele dichters, *spoken word*-artiesten, *live* muziek, optredens door inspirerende performancekunstenaars, waarin onze doelgroepen zich herkennen (dance, magic, bmx, ballet, visual arts (vj), dj's en mc's. De shows kunnen plaatsvinden in theaters of op locatie (op straten en pleinen, in musea, in theaters). Deze aanpak stelt ons in staat maatwerk te leveren in interactie met scholen en andere opdrachtgevers.

We onderzoeken voortdurend nieuwe mogelijkheden om onze shows te actualiseren en *up-to-date* te houden; regelmatig innoveren we de reguliere Revue, al dan niet op verzoek, en verzorgen we bijzondere Revues, bijvoorbeeld op basis van een thema of dichtvorm. De komende jaren gaat het om de volgende concepten.

***Spoken word*-Revue**

Voor de hogere schooljaren ontwikkelden we op verzoek van het Haarlemse Coornhertlyceum een succesvol concept dat we continueren: de *Spoken Word*-Revue. Dit is een versie van de PoëzieRevue met mc Elten Kiene en een *line-up* van *spoken word*-artiesten en muzikanten die bij uitstek talige nummers schrijven: een programma van 60-90 minuten met *spoken word*-artiesten in een theaterzaal. Van tevoren schrijven de scholieren tijdens workshops zelf op basis van de thema's en werkvormen uit het *spoken word*-format. Ritme, herhaling, beelden en maatschappelijke engagement spelen daarin een rol. Inspiratiebronnen zijn de artiesten die optreden in de show, dichter des Vaderlands Babs Gons, dichter-performer Gershwin Bonevacia, Dean Bowen, Elten Kiene en leden van de jongere garde als Rachel Rumai, Jasper Albinus en Mahat Arab, Iduna Paalman en Cassandra Onck.

Februaristaking–Revue

Elk jaar stellen we een groep klassen van verschillende scholen samen voor lessen rond de herdenking van de Februaristaking in 1941. Hier raken historisch besef en verbaal uitdrukkingsvermogen elkaar, door het lezen van, reflecteren op en schrijven van gedichten over oorlog en onderdrukking. Zo maken jonge Amsterdammers kennis met belangrijke historische gebeurtenissen die raken aan thema's als oorlog, verzet, solidariteit, protest, geweld, vrede en autonomie. Ook racisme, uitsluiting, vooroordelen, cultuur, geloof en identiteit, overtuiging, normen en waarden zijn verbonden aan dit thema. We benaderen hiervoor met name scholen met een gedifferentieerde populatie, omdat deze Revue juist daar vaak gelegenheid biedt om actuele persoonlijke ervaringen vorm te geven. Het lesmateriaal bestaat uit persoonlijke verhalen en documenten. De visuele vormgeving met foto's en beelden van de staking en foto's van de kleine sculpturen die deelnemers maken van De Dokwerker en de stakers, spelen hierin een rol. De gedichten worden jaarlijks uitgedeeld bij de herdenking van de staking op het Jonas Daniël Meijerplein.

De PoëzieRevue is een jaarlijks terugkerende activiteit rond de herdenking van de Februaristaking. Hoe de huidige jonge, vaak nieuwe, Nederlanders dit thema in gedichten weten te vertalen blijft bijzonder.

- Hans Mooren, comité februaristaking,

Streektaal-Revue/Lokale Helden

De verankering van poëzie en *spoken word* in een regionale context heeft onze aandacht. Het Nederlands kent vele streektaalen, dialecten en variaties in woordenschat, tongval en uitspraak. Dichters die dichtten in de taal van hun omgeving kleuren de Nederlandse taal. Zo publiceerde Tsead Bruinja meerdere tweetalige bloemlezingen en bundels in het Fries en Nederlands, evenals Tsjêbbe Hettinga. Ook hier werken we met de bundel *De eerste bloemlezing van de Nederlandse poëzie, 101 gedichten uit het Koninkrijk van 1945 tot nu*, samengesteld door Bruinja, en leggen de link met jongerentaal. Deze eigen taal is een belangrijk (vormend) deel van hun identiteit en expressiemiddel, bijvoorbeeld van persoonlijke beweegredenen voor jongeren in Twente, met hun eigen dialect. Deze taal, dit wezenlijke culturele erfgoed, krijgt in dit traject een eigentijdse invulling en toepassing.

In 2024 starten we met twee pilots in Twente en de Achterhoek, met als werktitel *Lokale Helden*. Aan de hand van werk van twee oude lokale dichters/schrijvers (A.C.W. Staring, 1767 – 1840, en Catharina Elderink, 1871 – 1941) belichten we de geschiedenis van de regio's nader.

De pilots zijn speciaal gericht op de onderbouw van scholen voor voorgezet onderwijs. Naast de ontwikkeling van taalgevoel en kennis van poëzie, staat ook de geschiedenis en de kennis van bijzondere regionale gebeurtenissen centraal. Hierbij wordt samengewerkt met verschillende regionale instellingen en aangehaakt bij de ontwikkeling van de regio als gebied met veel verschillende inwoners. We sluiten de pilots af met theaterprogramma's – de Streektaal-Revue - waarbij we dichters die dichtten in een streektaal en jongeren die zich hebben verdiept in het werk van hun streekgenoot een podium bieden.

Het uiteindelijke doel is om in meerdere jaren alle Nederlandse provincies met dit programma te bestrijken. We doen onderzoek naar lokale en regionale dode en levende dichters die schreven in de streektaal en stellen overzichtelijke, tweetalige werkbundels samen (streektaal / ABN) met schrijfp opdrachten, mede op basis van lokale thematiek (landbouw, landschap, industrie, tradities en cultuurgood). Bij de podiumprogramma's betrekken we lokale en regionale artiesten, performers en dichters. Wellicht volgen podcasts en een audio-archief, in samenwerking met lokale media.

Grote Poëzieprijs-Revue/tournee met De Johnny

In eerdere jaren werkten we ieder jaar met de genomineerde bundels van de Grote Poëzieprijs (de voormalige VSBPoëzieprijs): we stelden een werkbundel samen van het genomineerde werk en trokken daarmee naar scholen – voor hen vaak een eyeopener op het gebied van nieuwe en vernieuwende poëzie. Na het lestraject op school hoorden en zagen de jongeren (en hun docenten) de genomineerde dichters tijdens de PoëzieRevue in het lokale theater. Bij de jaarlijkse uitreiking van de prijs waren stevast jongeren aanwezig die zich hadden verdiept in het werk van de prijswinnaar.

Het nieuwe schrijvershuis in Rotterdam, het Veerhuis, verzorgt vanaf 2024 de Grote Poëzieprijs. Met genomineerde dichters voor De Grote Poëzieprijs wordt een theaterprogramma samengesteld dat door Nederland toert. Bij deze tournee zullen wij de educatie verzorgen in de vorm van lessen rond de genomineerde poëzie en podiumpoëzie: een combinatie van voordracht en zelf schrijven. In de plaats waar het theaterprogramma van het Veerhuis speelt, organiseren we overdag met de jongeren een Revue/presentatie.

Read My World-Revue

Elk jaar verzorgen we met drie tot vier Amsterdamse scholen de *Read My World-Revue*, samen met onze partner, het internationale festival Read My World, dat de taal en het leven in andere werelden dan de Nederlandse ontsluit: we ontwikkelen gezamenlijk internationaal lesmateriaal (een reader en lesopdrachten rond de geselecteerde gastschrijvers), en laten de deelnemende jongeren zo kennismaken met internationale schrijvers en dichters die in Amsterdam te gast zijn.

We baseren ons aanbod elk jaar op de *line up* van het Festival (en de leestips) en maken elk seizoen nieuw lesmateriaal om de Amsterdamse en Nederlandse jongeren te confronteren met telkens weer andere auteurs en thema's.

In het podiumprogramma in de Tolhuistuin, gepresenteerd door de Iraans-Amsterdamse journalist en host Bahram Sadeghi, treden festival-auteurs zij aan zij op met 'onze' jongeren met eigen werk: een internationaal getinte Revue die onze eigen expertise op het gebied van brede literaire samenwerkingsverbanden verrijkt. De komende jaren ontsluiten we het materiaal van twaalf jaar samenwerking via de websites van beide organisaties.

Cross-over-Revue

We willen de komende periode cross-over-Revues lanceren, waarbij een andere discipline én een persoonlijk verhaal inspiratie geeft om zelf te schrijven, om zo maatschappelijk thema's een plek te geven en een cross-over te realiseren tussen een gedicht en een inhoudelijk thema. Het startpunt is een 'curator': deze bezoekt de school en deelt het eigen verhaal. De eerste curator die we willen uitnodigen is de jonge, klassiek pianiste Djuwa Mroivili. We willen haar strijd voor inclusie in de klassieke muziek onder de aandacht brengen. Tweede zijn de oprichters van kledingmerk Daily Paper, voor een Revue rond kledingstijl, duurzaamheid en ontspullen. Onze poëziedocenten ontwikkelen schrijfoopdrachten gekoppeld aan deze ideeën. Het voorstel voor een derde curator is een samenwerking met het Brainwash Festival, dat een Book Club met boekentips kent.

De vierde gaat over fotografie, in samenwerking met FOAM, dat we willen vragen om een werkbundel samen te stellen met foto's en verhalen van inspirerende fotografen over deze tijd, de maatschappij en vormgeving en beïnvloeding van de werkelijkheid.

Wij zijn als ISK Haarlem heel enthousiast over de PoezieRevue. Onze leerlingen beleven al een aantal jaar veel plezier aan het schrijven en voordragen van de gedichten en het luisteren naar elkaar! Zij zijn trots op zichzelf en op elkaar. Hun schrijfplezier neemt toe en daarmee het leesplezier. Wij hopen nog lang mee te kunnen doen met de PoezieRevue.

- Anne van der Moolen, Docent NT2, Spaarnecollege Haarlem

Daarnaast maken we de Revue de komende jaren toekomstbestendig: we stellen een regiegroep samen van vijf à zes jonge, multidisciplinaire makers (uit theater, woordkunst en educatie én met een achtergrond in video, muziek en dans) die de vormgeving van de Revue doorontwikkelt. Daarbij zal oog zijn voor nieuwe werkvormen, decors, de mogelijkheden van videomapping, muzikale impulsen, nieuwe dansvormen en andere optredens en voordrachtlessen en -workshops. Hiervoor werken we onder meer samen met technology labs van Feike's Huis en inventariseren we suggesties van scholen en samenwerkingspartners. In 2026 moet dit resulteren in de optimale vorm voor de PoëzieRevue van de toekomst. Concreet betekent dit dat innovaties jaarlijks in een groeiend aantal Revues worden getoetst aan het publiek. De afspraken met de OBA in Amsterdam over gereduceerde kosten voor het zaalgebruik blijven gehandhaafd.

Samengevat

Gecontinueerd

- PoëzieRevues met diverse inhoud voor po, vo en mbo
- Voortdurende vernieuwing van het les- en theaterprogramma

Nieuw

- Brede implementatie nieuwe vormen van inspiratie.
- Ontsluiting van lesmateriaal rond internationale schrijvers en dichters.
- Installatie van een jong, multidisciplinair team dat de PoëzieRevue doorontwikkelt.

School der Poëzie verzorgt unieke poëzielessen op basisscholen en middelbare scholen: toegankelijk, stimulerend en creatief. De docenten lezen gedichten met kinderen en scholieren, én begeleiden ze bij het schrijven van hun eigen gedichten. Tijdens wervelende PoëzieRevues dragen de leerlingen vervolgens hun zelfgeschreven gedichten voor - met vaak verrassend resultaat. Kortom: voor jongeren een heel goede kennismaking met poëzie. Zeker in deze tijd van ontleding is het werk van School der Poëzie van evident maatschappelijk belang.

- Mustafa Stitou, dichter

2.3 Projecten op maat

Naast de diverse Revues verzorgt School der Poëzie door het hele land al dan niet op aanvraag projecten op maat. We verzorgen een breed scala aan vaak transdisciplinaire activiteiten (van museumbezoek met aansluitende schrijfsessies en presentaties tot projecten rond bedrijven), met uiteenlopende methodieken (toepassing van technieken uit de *spoken word*, *songteksten* en ook klassiekers als het *rondeel* en simpeler het *elfje*) en ook tijdens de Covid-periode ontwikkelde online-lessen en -presentaties, individuele begeleiding per mail, filmpjes. Ook voorzien we in de hernieuwde vraag naar tastbare boekjes met verzamelde gedichten.

Diverse omslagen van verschenen publicaties met gedichten en/of lesmateriaal

Daarnaast beantwoorden we vragen, delen kennis over poëzie en didactiek, en verstrekken informatie over het organiseren en inrichten van poëzieprogramma's. De tak projecten op maat is in 2023, na de Covid-periode, gegroeid. Deze groei zet de komende periode naar verwachting door.

Zoals bekend is de leesvaardigheid van vijftienjarigen zo ver achteruitgegaan, dat een boek al te veel is. Laten we dan beginnen met kort en krachtig! Poëzie is een prachtige uitdaging voor onze leerlingen en ze ervaren de vreugde van het zelf schrijven, de vreugde van het horen voordragen! Ieder jaar ben ik als docent Nederlands blij verheugd als ik zie hoeveel plezier onze leerlingen eraan beleven.

- Yvonne Smalenburg, docent Nederlands Hoogelandt, Amersfoort

2025-2028

Naast de aanvragen voor 'losse' lessen poëzie op scholen zijn de komende jaren de projecten op maat die wij direct aanbieden specifiek gericht op de maatschappelijke impact van poëzie en maken we twee initiatieven voortkomend uit het team van de PoëzieRevue structureel. In *Poëzie in Bedrijf* geven we expliciet aandacht aan de wisselwerking van poëzieonderwijs met andere maatschappelijke sectoren. Bij *Boekvrienden* intensiveren en expliciteren we de – in al onze activiteiten al structureel ingebedde – aandacht voor leesbevordering. De stap van teamleden van de PoëzieRevue richting lesgeven op scholen geven we vorm door twee door hen geïnitieerde projecten structureel te maken.

Poëzie in Bedrijf

In het kader van het project *Poëzie in Bedrijf* bezoeken jongeren, na een voorbereidende les, een bedrijf, om daar vervolgens over te schrijven en de gedichten op verschillende manieren te presenteren. Dit gebeurde inmiddels onder meer in een voetbalstadion, een lantarenpalen(lichtmasten)fabriek, een champignonkwekerij en een radiostudio. Het bedrijf ontvangt als tegenprestatie de mooiste – ingelijste – gedichten van de jongeren. Zo hangt in het stadion van PEC Zwolle een gedicht – herinnering en stimulans in één.

Boekvrienden

Voor het project *Boekvrienden* krijgen jongeren uit derde en vierde klassen van het vo les in het voorlezen van rijmpjes en versjes en het uitvoeren van taalspelletjes met kinderen uit groep 1 en 2 van het primair onderwijs. Dit is met name populair op het vmbo. De jongeren bezoeken als voorleesmeester en -juf een basisschool in de buurt en lezen voor aan kleuters. Jaarlijks wordt dit project tweemaal uitgevoerd op het Mundus en sinds kort ook op het Bindelmeer College in Amsterdam Zuidoost. Gezien het belang van lezen en voorlezen willen we dit

project de komende jaren een extra impuls geven door het aan te bieden op meer vmbo-scholen.
<https://schoolderpoezie.nl/programma/boekvrienden>

Spelen met taal is een van de manieren waarop we onze leerlingen plezier laten hebben met taalverwerving. Dit helpt in het vergroten van de woordenschat, en krijgen van taalbegrip. Sommigen woorden hebben meerdere betekenissen, voor ons vanzelfsprekend voor kinderen met een taalachterstand niet. Dit is een mooie samenwerking van het Mundus College met de School der Poëzie.

- Lisette Buiting, Teamleider Mundus College Amsterdam West

Hiphop and poetry

Rapper André Accord presenteert van jaar tot jaar de PoëzieRevue in de theaters. Samen ontwikkelen we het project *Hiphop and poetry*. In dit project zetten leerlingen (van het vo en mbo) schrijftechnieken uit de rijke *rap*- en *spoken word*-traditie (zoals *The Last Poets*) in voor het schrijven van korte, niet-rijmende, beeldrijke gedichten. Essentieel daarbij is het gebruik van ritme, metrum en bij *rap* ook rijm. Voor de thematiek wordt in samenspraak met onze docenten uit dezelfde bronnen geput: persoonlijk en maatschappelijk relevante onderwerpen als honger, discriminatie, slavernij, armoede en het klimaat. Na een zogeheten *free write*-sessie (waarbij grammatica, vorm, spelling en lengte geen rol spelen), geven de jongeren hun tekst vorm en inhoud met poëtische metaforen, beelden en detaillering.

Breaking poetry

Poëzie kan dienen als inspiratie voor *urban dance*; vanuit die gedachte willen de dansers Clanton van Loon en Sevda Akin (dansers van de breakdancegroep in de Revue) jongeren stimuleren hun gedicht te combineren met beats en muziek en zo een performance ontwikkelen. Daarbij kunnen meerdere gedichten worden geïntegreerd in een nummer en kunnen vormgeving, choreografie en uitvoering de teksten een extra dimensie geven. Als pilot is dit initiatief uitgevoerd op de vmbo-afdeling van het Mendel College in Haarlem en we maken dit graag structureel.

We blijven daarnaast samenwerken met andere organisaties. Er zijn diverse terugkerende projecten met scholen en organisaties, rond 4 en 5 mei in de Amsterdamse Pijp en Zuid Oost, in de zomer de IMC-zomertour door heel Nederland, lessen van Bolsward tot Gent. Incidenteel én van jaar tot jaar werken we samen met en aan de volgende projecten:

Muiderslot: onze vakdocenten geven workshops over de poëzie van onder meer de rederijderskring van het Muiderslot aan vo-scholen tijdens een bezoek aan het slot. De medewerkers van het Muiderslot vertellen samen met onze docenten over de geschiedenis, en de jongeren schrijven met dit materiaal een gedicht.

Blocknotes: een initiatief van Christine Otten om te lezen en schrijven met jongeren in een penitentiaire inrichting. Zij wil graag samen met ons een uitwisseling rond het schrijven van jongeren op scholen en delinquenten organiseren – een plan waarover wij zeer enthousiast zijn.

Brundibär: opvoering van deze kinderopera uit Theresienstadt. De gedichten van kinderen uit het kamp worden gelezen door kinderen van nu, en voorafgaand aan de opvoering van de opera voorgelezen. Wij verzorgen voorafgaande workshops aan kinderen van po-scholen.

Hardop: Dichter des Vaderlands Babs Gons wil de komende jaren voordracht van poëzie stimuleren en heeft daartoe in samenwerking met stichting Dichter des Vaderlands een plan gemaakt en vroeg ons te participeren. Wij werken daar graag aan mee.

Pampus: zomerproject van de GRAP (popkoepel), workshops zeemansgedichten voor jongeren die het eiland bezoeken en tussen optredens door zelf hun gedicht ten gehore brengen.

Samengevat

Gecontinueerd

- Lessen en workshops op maat op verzoek van scholen en andere organisaties
- Samenwerking met huidige partners en nieuwe partners

Nieuw

- Uitbreiding *Poëzie in bedrijf*
- Extra inzet op leesbevordering via boekvrienden
- Projecten die poëzie combineren met *rap*, *urban dance* en videoclip

2.4 PoëzieDebat en Essay

PoëzieDebat en Essay is een verbredings- en verdiepingsprogramma voor Nederlandse en Vlaamse jongeren uit de hogere jaren van het voortgezet onderwijs. In die belangrijke, vormende jaren is de aandacht voor poëzie vaak gering vanwege de voorbereiding op de examens, terwijl poëzie juist dan antwoorden kan bieden en werelden openen.

De bevordering van de schrijfvaardigheid gaat hand in hand met het stimuleren van de leesvaardigheid: door zich te bekwamen in het analyseren van poëziebeschouwingen verbetert het vermogen om zelf opvattingen over poëzie te formuleren.

PoëzieDebat en Essay bestaat uit verschillende onderdelen:

- lessen op school: training in het schrijven van een essay over poëzie;
- lessen op school; training in het debatteren over poëzie;
- voorrondes in een lokaal theater;
- de grote finale in Antwerpen.

2025-2028

De komende periode wordt dit programma gecontinueerd, mits daarvoor voldoende additionele middelen worden gevonden. In voorgaande jaren kon dit project mede voortgang vinden door bijdragen van het VSBfonds en Vlaanderen Literatuur. Met een extra bijdrage kan inzet gepleegd worden op deelname van een grotere groep jongeren, in 2024 zijn scholen uit Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Antwerpen en Gent aangehaakt – aanvragen uit Maastricht, Barendrecht en Breda staan in de wacht. Ook willen we het schrijven van een essay breder implementeren, als apart onderdeel en in samenwerking met poëzietijdschrift *Awater* de mooiste essays onder de aandacht brengen van een breder publiek.

In het bijzonder vindt de commissie het positief dat er expliciet aandacht wordt gegeven aan poëzie – een genre waar doorgaans minder aandacht voor is bij jongeren – waardoor School der Poëzie een voorbeeldfunctie vervult.

- *Commissie literair grensverkeer, oktober '23, Literatuur Vlaanderen*

School der Poëzie laat onze leerlingen woorden vinden voor gevoelens die ze voor zichzelf, elkaar en anderen hebben. Ze verwoorden hiermee hun plek in de wereld en geven zo hun zelfvertrouwen vorm.

- *Jan Langedijk, Ir. Lelylyceum Amsterdam Zuid Oost*

Essay schrijven

Het -persoonlijke- essay wint aan populariteit. In dit programma schrijven jongeren een mini-essay (van ongeveer 250 woorden) aan de hand van twee gedichten. De instructie is om daarbij een persoonlijke invalshoek te kiezen voor een beschouwing; eigen thema's, ervaringen, interesses en manieren van kijken vormen de rode draad. De nadruk ligt op het verwoorden van de wijze waarop ze worden geraakt door de gedichten en in te gaan op woordgebruik, stijl en ritme. De beperkte omvang dwingt de jongeren om helder en beknopt te formuleren. En dat lukt veelal.

Deelnemers ontvangen tevoren onze speciale reader met 125 kwalitatief hoogwaardige – toegankelijke én meer hermetische – gedichten: zowel persoonlijk als meer beschouwend literair werk, die we regelmatig actualiseren. Zo maken ze kennis met een diversiteit aan gedichten – van zeventiende-eeuws, vormvast werk via twintigste en éénentwintigste-eeuwse stromingen, klankgedichten en hermetische poëzie tot de nieuwste dichters.

<https://schoolderpoëzie.nl/essays>

Debatteren over poëzie

Bij het debat draait het om het verkennen en eloquent verwoorden van verschillende opvattingen over een stelling. Niet het eigen gelijk is uitgangspunt, maar het kunnen verdedigen van een stelling waar je zelf niet achter staat. Uit een lijst met stellingen over poëzie selecteren groepjes leerlingen één stelling om te verdedigen; een ander groepje valt die aan, waarna elk groepje in de tweede ronde met een nieuwe stelling de andere rol krijgt. Deze aanpak bevordert de discussie, het samenwerkingsvermogen en de vaardigheid om te redeneren vanuit verschillende invalshoeken.

Vervolgens vinden conform het concept van de PoëzieRevue voorrondes plaats in een lokaal theater: wie heeft het meest bijzondere essay geschreven en wie argumenteert het sterkst? De debatrondes worden afgewisseld met optredens van dichters.

In de bijna zeventien jaar dat ik School der Poëzie ken, heb ik wonderen zien gebeuren. Kinderen die niets met lezen hebben, nemen de pen op en durven hun eigen tekst te presenteren. Ik zag verlegen scholieren zelfvertrouwen krijgen, ik hoorde jongeren debatteren over hedendaagse dichtkunst. School der Poëzie zet jongeren aan het denken, verbetert hun uitdrukkingsvaardigheid en helpt hen spelenderwijs de letteren verkennen.

- Ellen Deckwitz, dichter

Ten slotte komen de finalisten uit de voorrondes samen in een groot theater met meerdere zalen in Antwerpen: een dag van ontmoeting tussen leerlingen en uitwisseling tussen Nederlandse en Vlaamse docenten. Er zijn workshops over literatuur, debat, theater, schrijven, *songwriting*, *storytelling slam poetry* of *spoken word* door professionals als Seckou Ouologuem, Walter Freeman, Hassan Khayoon, Simon Michelena, Jacqueline Korevaar, Ana Borodikhina. En natuurlijk de finale met gastheer Rick de Leeuw – bekend in Nederland én Vlaanderen. Voor velen is de dag een ontdekkingsreis door het land der letteren: literatuur blijkt te gaan over thema's die hen raken, dichters vinden verrassende woorden voor wat hen bezighoudt.

Na afloop houden de nieuwe jonge poëzieliefhebbers contact in de groepsapp. Enkelen stromen door naar de community van School der Poëzie: een groep jonge volwassenen die dóór willen met (hun) poëzie.

In 2024 introduceren we een wisseltrofee, waarop de deelnemers en scholen een definitieve plek krijgen.

Samengevat

Gecontinueerd

- Lessen en workshops voor hogere leerjaren
- Samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland

Nieuw

- Uitbreiden deelname scholen
- Samenwerking met tijdschriften en uitgeverijen

2.5 Amsterdamse Poëzieprijs voor jongeren

Eind 2022 benaderde het Fons Vitae Lyceum uit Amsterdam ons voor een project met een mooi doel: poëzie terugbrengen in de hogere leerjaren van alle Amsterdamse vo-scholen en talige culturele uitingen van scholieren uit heel Amsterdam stimuleren. Wat beweegt en bezielt hen, wat denken zij over de stad?

Samen ontwikkelden we een gedichtenwedstrijd: de Amsterdamse Poëzieprijs voor jongeren (APP). We vroegen scholen en docenten in onze netwerken om deelname aan een eerste pilot-editie. Ook de Openbare Bibliotheek Amsterdam haakte aan als partner.

Kunstenaar Salomé Roodenburg, presentator Edson da Graça en publiek tijdens de uitreiking van de APP 2023

Scholen kunnen deelnemen met ten minste twee derde-, vierde- of vijfdejaars groepen, die twee poëzielessen krijgen van een externe poëziedocent op basis van één thema. Het binnenschools lezen en zelf schrijven vormt de cultuur-educatieve kern van APP. Het wedstrijdelement biedt een extra stimulans, en genereert aandacht voor hun werk – waar mogelijk geïntegreerd met meerdere kunstdisciplines tijdens de stadsbrede uitreiking.

Alle leerlingen schrijven een gedicht, en per groep wordt één gedicht ingezonden voor de eindronde. Dan beoordeelt een vakjury de gedichten (geanonimiseerd, voor een optimaal objectieve beoordeling) en kiest de winnaars van de geldprijzen. Amsterdamse kunstenaars uit verschillende disciplines selecteren vervolgens een gedicht dat hen inspireert, en geven dat vorm – als schilderij, als dans, als film, als kledingstuk. Zo krijgt het wederzijdse inspiratievermogen van kunstvormen gestalte: hoe levert een gedicht een persoonlijke vertaling in een andere discipline op? Met de deelnemende kunstenaars wordt tijdens de uitreiking een vraaggesprek gehouden over hun inspiratie en werkwijze – voor het jonge publiek een inhoudelijke brug van hun werk naar nieuw werk.

Aan de pilot in 2023 deden vijftig klassen van acht scholen uit alle stadsdelen mee. Verschillende Amsterdamse kunstenaars en artiesten maakten hun keuze uit de vijftig ingezonden gedichten. De vakjury (met onder anderen Aleid Truijens, Babs Gons en Gershwin Bonevacía) koos drie winnaars, die bekend werden gemaakt in het theater van de OBA-Oosterdok, samen met de kunstwerken. De presentatie was in handen van Edson da Graça en de show werd gestreamd, zodat iedereen kon meekijken.

Interview met finalist, optreden Brass Rave Unit en de drie prijswinnaars tijdens de uitreiking van de APP 2023

2025-2028

Deze geslaagde pilot moet in de komende periode uitgroeien tot een jaarlijkse activiteit met een eigen thema voor meer Amsterdamse scholen. Bij de tweede editie in 2024 wordt een reader gebruikt met gedichten van

Amsterdamse stadsdichters – een traditie sinds 2001, geïnitieerd door Adriaan Jaeggi (onder meer Mustafa Stitou, Gershwin Bonevacía, K. Schippers, Anna Enquist en Marjolijn van Heemstra). Babs Gons zal bij de komende uitreiking in juni 2024 een selectie van de geschreven poëzie voordragen. Vooruitlopend op het jubileumjaar 2025 (Amsterdam 750 jaar) werken we conform de programmalijnen van Amsterdam 750: *dichtkunst uit het verleden, de nieuwe kaart van Amsterdam* en *de stad maken we samen*. We werken daarbij nauw samen met de nieuwe stadsdichter van Amsterdam: Ellen Deckwitz.

Zonder noemenswaardige publiciteit meldden zich voor de tweede editie van deze nieuwe Amsterdamse prijs in 2024 al 72 klassen aan van dertien scholen uit alle stadsdelen en alle niveaus, de competitie lijkt te resoneren in Amsterdam – een hoopvolle ontwikkeling. Voor de edities na 2025 wordt gedacht over thema's als buurttalen van Amsterdam, internationale schrijvers in Amsterdam; de wens van scholen om actueel te zijn is mede richtinggevend bij de definitieve keuze.

Samengevat

Nieuw

- Uitbreiden deelname scholen.
- Inzet op buurttalen

2.6 Ruimte voor innovatie en doorstroming

Eens te meer bleek, tijdens de Covid-periode, dat vanuit leegte vernieuwing kan ontstaan: niet-geplande maar waardevolle innovaties. School der Poëzie continueert enkele van die innovaties dan ook graag. In deze paragraaf worden die activiteiten beschreven.

PoëziePraat

De eerste innovatie is de reeks *PoëziePraat*: een serie korte films waarin jongeren spreken over hun poëzie, ontstaan tijdens de Covid-periode. In de tijd dat het onmogelijk was om samen te komen in theaters, maakten we twaalf korte films met jongeren uit het hele land - de Randstad en ver daarbuiten. Zij spraken individueel met een dichter/schrijver/presentator over hun gedicht en werden gefilmd. De films tonen een nieuw en intens beeld van de jongeren via hun poëzie, die tegelijk een inspiratiebron voor de regie vormt, terwijl een bibliotheek als achtergrondlocatie een fantasievolle omgeving blijkt te zijn – en dat onbekende jongeren diepgaand over hun gedichten kunnen spreken is een eyeopener.

Enkele afleveringen zijn gelauwerd tijdens het Internationale Poëziefilmfestival Zebra in Berlijn. De twaalf afleveringen waren te zien bij het Nederlands Poëziefilmfestival in Zutphen, bij Poetry International, diverse congressen en worden ingezet bij lessen en presentaties. In 2024 krijgt de serie van twaalf korte films een plek bij NPO2-extra. Tweejaarlijks zetten we in op twee nieuwe afleveringen zodat de serie actueel en doorlopend wordt – mits daarvoor additionele middelen beschikbaar komen. <https://schoolderpoezie.nl/poeziepraat>

Schrijfclub en community

Doorstroming gaat niet vanzelf – opleidingen zijn er niet: poëzie lezen en schrijven is grotendeels een zaak van eigen initiatief. Dat gegeven bracht ons op het idee van de *community*. Deze bestaat uit jongeren waarmee we contact hielden na een traject, omdat ze zeiden meer met poëzie te willen doen. Tweemaal per jaar komen ze

bijeen voor workshops en een korte presentatie. Uitnodigingen voor festivals, bibliotheken en poëziecafés worden gedeeld en presentaties van eigen werk gefaciliteerd.

Poëzie schrijven en lezen is een individuele activiteit, luisteren en er over spreken is een gezamenlijke activiteit. De community biedt ruimte aan beide en biedt plaats aan een nieuwe generatie poëziefhebbers – die op haar beurt de volgende generatie stimuleert. Het persoonlijke contact van onze vakdocenten met de jongeren maakt gesprekken over ambities mogelijk en laat de werving op organische wijze plaatsvinden. De community omvat zo'n twintig jongeren – sommigen zijn doorgegroeid, sommigen blijven nog.

De komende periode willen we actiever inzetten op het samenbrengen van de veelal individuele talenten. Onder leiding van de dichteres *Asha Karami* zal worden ingezet op meer samen schrijven en uitwisselen. Karami geeft maandelijks een schrijfworkshop (wisselend online en live) voor leden uit de community. Tijdens deze workshop worden schrijftips, opdrachten en leestips gegeven en kunnen deelnemende jonge dichters eigen werk presenteren en bespreken.

Diverse bijeenkomsten School der Poëzie-community

Nieuwe docenten

School der Poëzie stelt zich altijd open voor nieuwe docenten die zich willen ontwikkelen tot poëziedocent. Zij krijgen individuele, persoonlijke begeleiding en mogen meelopen met meer ervaren poëziedocenten. Naast deze nieuwe talenten vormen goed opgeleide vakdocenten het kapitaal van School der Poëzie: zij staan stevig voor de klas en brengen het plezier in poëzie effectief over. Er is geen officiële opleiding tot poëziedocent, en werken met poëzie op school vereist een forse dosis didactische vaardigheden. Per project doen we een beroep op het diverse docentenbestand in ons netwerk, gebaseerd op inhoudelijke expertise en inzetbaarheid.

In 2024 experimenteerden we met een *online cursus* voor lesgeven in poëzie aan verschillende schooltypes. Tot onze verrassing was de cursus binnen 24 uur volgetekend met deelnemers uit heel Nederland, en we ontvangen veel verzoeken om herhaling en dat gaan we zeker doen.

Deelnemers die zich verder willen ontwikkelen begeleiden we individueel en in de praktijk. We leiden op met gerichte werkvormen. Hierbij is aandacht voor theorie over poëzieopvattingen, praktijkles over didactische vaardigheden, lesbezoeken, lessen voor specifieke doelgroepen (zoals het vmbo) en intervisie. Nieuwe docenten stromen ook in via ons *spoken word*-netwerk. Zij stellen scholing in taalgebruik en zinsstructuur op basis van geschreven poëzie zeer op prijs, wat de lesopdrachten verdiept. Naast selfmade-dichters vinden ook afgestudeerden van de opleiding Image & Language van de Rietveldacademie bij ons een plek als docent. De komende vier jaar zetten we deze aanpak voort, zodat de inhoudelijke en didactische kennis en ervaring wordt doorgegeven. School der Poëzie deelt graag haar gedurende bijna dertig jaar opgebouwde schat aan lesmateriaal: selecties van gedichten en veel verschillende werkvormen en opdrachten en de werking ervan in de praktijk. Zo ontsluiten we ook de komende vier jaar onze kennis – live én online.

Nieuwe makers en producenten

Het programmeren en produceren van podiumoptredens rond taal en literatuur zit in ons dna. Dit vergt oriëntatie op publiek, flexibiliteit en snelheid. Wij bieden we ook de komende periode jonge makers in de podiumpoëzie kansen: we ondersteunen het initiatief Zus en Zo (literatuur gericht op Intersectioneel feminisme), en het Veerhuis (bij de ontwikkeling van de vernieuwde Grote Poëzieprijs), met praktisch en inhoudelijk advies. Zo nemen we onze verantwoordelijkheid om onze praktische kennis van programmeren, subsidies werven, publiek trekken en produceren over te dragen op een jonge groep dichters en makers. Jaarlijks

bieden we drie makers de gelegenheid om een programma (Revue) samen te stellen en uit te voeren. Als onderdeel van VLAM21, de sectorbrede samenwerking binnen de letterenorganisaties participeren we in het roulerende aanbod voor programmamakers.

Samengevat

Nieuw

- Ruimte voor vragen en initiatieven
- Serie korte films Poëziepraat voortzetten
- Talenten individueel begeleiden met directe persoonlijke coaching
- Nieuwe docenten opleiden, live en online
- Nieuwe programmamakers/producenten opleiden

3 DE ORGANISATIE

Dit hoofdstuk omvat een korte kennismaking met het team, structurele samenwerkingsverbanden en marketing en publiciteit. In de bijlage organisatie wordt nader ingegaan op de aanpak en werkwijze.

3.1 De mensen

School der Poëzie is een erkende betrouwbare partner voor vele partijen, die van jaar tot jaar aantoonst dat zij met relatief weinig middelen veel kan bereiken en daarbij kwaliteit kan garanderen. Wij bereiken al jaren een jong, divers publiek en verwachten dat ook de komende periode te doen.

We opereren vanuit een relatief klein kantoor en onderhouden van daaruit contact met een breed, landelijk en internationaal netwerk van klanten, medewerkers en samenwerkingspartners. De dagelijkse werkzaamheden worden in goede banen geleid door 2,40 fte medewerkers met een vast contract: Ilonka Verdurmen (artistieke directie), Sarien Zijlstra (zakelijke directie) en productie- en communicatiemedewerkers Judith Couvee en Marlies Rijnveld. Twee vrijwilligers zijn structureel als begeleiders betrokken bij de uitvoering. De honorering van de freelance- en vaste medewerkers volgt de *CAO Toneel en dans*, aangevuld met de tariefriichtlijnen geformuleerd door Platform Acct in samenwerking met VLAM21. Met de nieuwe functieprofielen, opgesteld najaar 2023, richt het bestuur het organisatie-model opnieuw in (zie toelichting op de begroting), zodat eventuele vrijvallende functies actueel zijn beschreven.

Docenten

De kracht van onze projecten berust op kwaliteit: de unieke aanpak, de goed opgeleide poëziedocenten, de professionele medewerkers, het uitgebreide netwerk. Onze ongeveer tien freelance-docenten hebben ieder hun specialisatie, maar voorop staat dat zij beschikken over de pedagogische en didactische kwaliteiten om effectieve poëzielessen te verzorgen. Alle docenten en dichters hebben ook een andere werkring en hun eigen netwerk, zodat uitwisseling en innovatie organisch tot stand komen. De docenten lezen en bespreken gedichten met hun groepen, ontwikkelen en geven schrijfpodrachten en helpen de gedichten bijschaven tot een optimaal niveau. Lesinvulling, didactische uitdagingen, aan elk onderdeel van het proces wordt grote aandacht besteed en er zijn regelmatig docentenbijeenkomsten waarin de werkwijze wordt besproken en geëvalueerd. Enkele van onze docenten zijn: Gershwine Bonevacia, Rachel Rumai, Dorro Dunya, Jacques Brooijmans, Marije Uijtdehaage, Hendrik Willemsen en Eva Vleeskruier.

Wij zijn tevreden en dankbaar voor onze fijne, vertrouwde, jarenlange samenwerking met School der Poëzie. Daardoor kunnen onze leerlingen zich op een expressieve manier uiten in poëzie, spoken word en proza. De activiteiten, uitjes en personen met wie de leerlingen in contact komen dragen bij aan hun talige ontwikkeling en – heel belangrijk - zij worden op een veilige en fijne manier uit hun comfortzone gehaald.

- Marc Groen, Hervormd Lyceum West Amsterdam Nieuw West

Cultuurcoach 2.0

De pilot cultuurcoach van 2020-2021 heeft een bijzonder vervolg gekregen: onze docente Eva Vleeskruyer gaf drie jaar aaneen wekelijks les in het bijzonder primair onderwijs. Over haar ervaringen en manier van aanvullende (taal)lesgeven publiceerden we de bundel *Speeltaal*. De methode bleef niet onopgemerkt: er liggen diverse aanvragen van welzijnsinstellingen voor naschoolse workshops met kwetsbare groepen. Onze voorwaarde daarbij is dat alle workshops aansluitend én door onze docente worden gegeven: een vast gezicht en een goede lesopbouw staan voor maximale output.

Dichters, artiesten en kunstenaars

Bij de uitvoering van onze projecten zijn, naast dichters en schrijvers, vaak kunstenaars uit meerdere disciplines betrokken: dansers, muzikanten, freestylers, acteurs, filmers en vj's. School der Poëzie kan putten uit een breed bestand van freelancers om voor elk gevraagd project kwaliteit op maat te bieden. We onderhouden regelmatig contact met deze medewerkers om inhoud en uitvoering van optredens en projecten te optimaliseren. Enkele namen: Cassandra Onk (zang/spoken word), Dieuwertje Blok (voordracht), Brass Rave Unit (muziek), Literaire Boyband (band), Roger Buyne (rap), Cheyenne Toney (zang), Babs Schutte (zang) en vele anderen. Daarnaast zijn deskundigen altijd graag bereid zitting te nemen in onze jury's voor de professionele beoordeling van gedichten.

3.2 Samenwerking

We **delen** onze expertise, inzichten en vragen met andere **partijen** in het literaire veld en de culturele sector. Daarom nemen we ook deel aan congressen, workshops en organiseren we *meet ups*, naast diverse **samenwerkingsverbanden**. Door onze intensieve, langdurige samenwerking met scholen en andere partners krijgen maatschappelijke ontwikkelingen hun plaats in ons aanbod, wat bijvoorbeeld kan resulteren in verschuivende thematiek: bijvoorbeeld naar een groene omgeving en mobiliteitsvraagstukken. Het streven is om in de samenwerking met scholen meer directe contacten op directieniveau te leggen, en zodoende de afhankelijkheid van individuele docenten te minimaliseren en structurele verankering van onze activiteiten te waarborgen.

Slaa, Read My World, Perdu, Brainwash Festival, De Nieuwe Liefde, El Hizjra en School der Poëzie voeren regelmatig overleg om de positie van de letteren in Amsterdam te verstevigen. Gezamenlijk vormen we een veelzijdige basisinfrastructuur voor de letteren in Amsterdam, van waaruit we met onze eigen samenwerkingspartners een volwaardige 'letterenketen' vormgeven. De samenwerking is hecht en uitwisseling eenvoudig te realiseren. Nieuwe ontwikkelingen en organisaties, zoals het Storytelling Festival en Rose Stories zijn inmiddels bekende partners, waardoor kennismaking en integratie van activiteiten makkelijk te verwezenlijken is. Ieder van ons heeft een eigen profiel en expertise:

In Amsterdam

Regulier overleg vindt plaats met Slaa, RMW, Perdu, Brainwash, De Nieuwe liefde en El Hizjra. De combinatie van autonomie en regelmatig overleg en samenwerking staat garant voor een fijnmazig aanbod: gezamenlijk bereiken we de haarvaten van de stad. Perdu richt zich specifiek op verdieping en talentontwikkeling. Slaa geeft vorm aan de meerpolige stad door programma's in cultuurhuizen. Read My World trekt jong talent uit alle

uithoeken van de wereld, en staat daarmee borg voor internationale uitwisseling. Brainwash en De Nieuwe Liefde brengen brede gesprekken en internationale literatuur en El Hizra laat het licht schrijven op Arabische literatuur. De samenwerking is hecht en uitwisseling eenvoudig te realiseren. Nieuwe ontwikkelingen en organisaties, zoals het Storytelling festival, Rose Stories en Zus en Zo zijn inmiddels bekende partners, waardoor kennismaking en integratie van activiteiten makkelijk te verwezenlijken is. Daarnaast nemen we actief deel aan het SOCK-overleg, het overleg van Amsterdamse cultuur-educatieve organisaties, Mocca en de VMBO-Denktank. Het overleg is erop gericht om gebruik te maken van elkaars ervaringen en expertise, *best practices* te delen en elkaar te informeren over actuele ontwikkelingen in het vakgebied.

Wij werken in alle stadsdelen op scholen van alle types en werken samen met de OBA, Bijlmerpark Theater, Mozaïek en de Meervaart. Dankzij de *bottom up*-werkwijze vormen we samen met deze partners een adequate basisinfrastructuur voor de Amsterdamse woordkunst, een gedifferentieerde keten die een breed en gevarieerd publiek bereikt met een subtiele mix van traditionele, nieuwe en vernieuwende poëzie.

Landelijk

School der Poëzie is lid van het overleg voor literaire festivals en educatie onder de naam VLAM <https://www.vlam21.nl/>. Naast regulier overleg over onder meer arbeidvoorwaarden en de codes zorgt dit voor meer onderlinge bekendheid. Binnen deze samenwerking willen wij – als enige reisgezelschap - de komende periode inzetten op verdere samenwerking door plaatsgebonden festivals te benaderen voor een dagprogramma met een PoëzieRevue rond het festivalthema. Daarnaast willen we in het oosten van het land Deventer/Hengelo door samenwerking met onze docente Sare Bakkers en de Aki de ontwikkeling van taal en beeld verder vormgeven (zie ook 2.2).

Over de grenzen

School der Poëzie voert in Vlaanderen door het jaar structureel projecten uit met Vlaamse scholen. Nu de coronabeperkingen zijn opgeheven is een stap verder ook weer mogelijk. Het concept van de Poëzierevue (zie 2.1) kan internationaal een stimulerend voorbeeld zijn van het omgaan met taal en poëzie voor jongeren. In het najaar van 2023 is tijdens een congres over cultuureducatie de samenwerking met BAM <https://www.bamstrategieculturali.com/> uit Italië gestart om onze methodieken daar te implementeren. Vlaamse scholen en literaire organisaties zijn een natuurlijke partner voor ons. Regelmatig organiseren wij dan ook activiteiten in Antwerpen, Gent en GentBrugge. Het Poëziecentrum en de gemeente Gent steunden onze activiteiten in hun stad de afgelopen jaren en hebben laten weten dat ook de komende jaren te willen doen. Ook hebben we op instigatie van de commissie Literaire Uitwisseling recent contact gezocht met Teatro KadaKen in Curaçao en Platform Support Suriname van Zulile Blinker om het concept van het traject van de PoëzieRevue op scholen daar te delen.

3.3 Marketing en publiciteit

Het marketing- en publiciteitsbeleid van School der Poëzie rust de komende periode op de volgende pijlers:

- persoonlijke benadering
- internet en sociale media
- *goodwill* vertalen in publiciteit
- gezamenlijke campagnes.

Het werkterrein van School der Poëzie bestaat veelal uit scholen en maatschappelijke organisaties. In die sector is marketing via het netwerk het belangrijkste kanaal voor werving van klanten en afzetten van projecten. Wij kiezen dan ook altijd voor een persoonlijke, individuele benadering. De ervaring leert dat dat het snelste werkt. Complicerende factor daarbij is de afnemende rol van literatuureducatie in het onderwijs. Met name poëzie verdwijnt langzamerhand uit de curricula van scholen. Op veel scholen wordt bij het vak Nederlands meestal een zeer beperkt aantal uren gewijd aan poëzie - en dan nog vooral gericht op historische stromingen – en op het vmbo nog minder.

School der Poëzie bereikt een publiek dat om uiteenlopende redenen met haar activiteiten te maken heeft. Mensen komen om te zien hoe kinderen en jongeren met taal omgaan en hoe ze dat ervaren, literatuur op een unieke en onbegrensde manier te ervaren, om (internationale) auteurs te ontmoeten, nieuwe inzichten te

verkrijgen en om zichzelf te herkennen in de poëzie van de jongeren. Jongeren komen na de workshops op school om hun collega's live te zien optreden en nieuwe optredens te zien van dichters, dansers en muziek die ze nooit in hun dagelijks leven live zien. En poëziefhebbers komen ook om gewoon uit de waan van de dag te stappen of een vriend of vriendin of collega te zien optreden. In het geval van de deelname aan onze workshops of masterclasses speelt natuurlijk persoonlijke ontwikkeling een rol.

Als educatie-instelling willen we nieuw, jong publiek blijvend interesseren en behouden voor poëzie. Daarnaast brengen we graag de kwaliteit van hun werk onder de aandacht van volwassenen - én we willen die andere publieksgroepen vasthouden, en motiveren om het werk van jongeren te blijven volgen en hen als nieuw publiek te omarmen.

De kwaliteit van onze docenten, de flexibiliteit in aanpak én het regelmatig terugkeren op scholen maakt onze projecten en programma's bekend en gewaardeerd. Wij zorgen voor professionele publiciteit over projecten, die deze op een hoger plan brengen: via flyers, via persberichten, via contact met de media. Dit levert voor deelnemers een extra motivatie: activiteiten met jongeren zijn goed voor het imago van scholen, bibliotheken en bedrijven. De komende periode toekomst zetten we die *goodwill* om in extra publicitaire aandacht.

Voor grotere projecten organiseren we op scholen en met instellingen voorlichtingsbijeenkomsten over projecten en de gang van zaken. Daarnaast gebruiken we nieuwsbrieven, persberichten, onze website, X, Facebook, Instagram en LinkedIn regelmatig voor nieuws en ontwikkelingen. Vanzelfsprekend voldoen we daarbij aan de eisen van de AVG.

DE DODE STRAAT

Ik zag een man daarnet branden

Hij is as ondertussen

Ik loop verder

Dode moeder op de grond

Toch neemt hij haar hand vast

Hij huilt zo hard, zijn stem is weg

Ik loop verder

Je kent een storm regen

Ik ken dit ook maar met kogels

Hoe zag de blauwe lucht nu weer

Het is altijd donker

Zo flegmatiek lijk ik

Met angst en bevende benen

Loop ik verder

De straat is leeg

Leeg van leven

Vol met doden

In de dode straat loop ik verder

Ik zoek iets

Tussen de doden is het niet

De vrede vraag ik

Abdalkarim Alsalji (2020, Gent)

ⁱ Alle foto's van kinderen en jongeren in dit document zijn niet te gebruiken voor publicatiedoeleinden